ורבא אמר אם כן אין נדרים נשאלים לחכם. אם כן פותחין לו בכבוד המקום לא יהו נדרים נשאלים לחכם שכל אחד ואחד פותח פתח זה לעצמו שהרי פתח זה ראוי לכל הנדרים/וקשיא לן אי מהאי טעמא מודה רבי אליעזר בכבוד המקום אמאי פליג בכבוד אביו ואמו דהא איכא למיחש נמי להאי טעמא, ואפשר דס"ל לרבי אליעזר דאיכא נדרים דקילי כולי האי שאין לאביו ולאמו זלזול בהן והני ליכא למפתח בהו בכבוד אביו ואמו הלכך כיון דכל נדרים לא סגי להו בהאי פתחא בנדרים דסגי להו נמי פותחין כדמסקינן בשמעתין ורבנן סבירא להו דאם איתא דפותחין לכולהו נדרי סגי ואם כן אין נדרים נשאלין לחכם הלכך בכולהו אין פותחין: עוד אפשר לי לומר דה"ק אמר אביי א"כ אין נדרים מותרין יפה ומש"ה מודה ר' אליעזר לרבנן בכבוד המקום ופליג בכבוד אביו ואמו בההוא טעמא גופיה וכדכתיבנא לעיל דרבי אליעזר לא חייש לטעמא דאין נדרים מותרין יפה ורבנן חיישי ורבא פליג עליה ואמר אין בכבוד המקום קושטא קאמרת דאיכא למיחש לאין נדרים נתרין יפה ומשום הכי כולי עלמא מודו דאין פותחין בו אבל בכבוד אביו ואמו אפילו רבנן לא חיישי ביה לאין נדרים נתרין יפה דהא תנן דלכבוד מצוה אחת פותחין וכדכתיבנא במתני' וכבוד אביו ואמו נמי לא שנא אלא טעמייהו דרבנן דאסרי בכבוד אביו ואמו משום דאם איתא דפותחין כיון דבהאי פתחא סגי לכולהו נדרי אין נדרים נשאלין לחכם ור' אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל: **תנן** ומודים חכמים לר"א וכו'. כיון דאיחלף ליה הא איחלף. כיון שמתחלה העיז פניו לאסרן בהנאתו איחלף וכשפותחין לו בכבודן לא מסקר ומש"ה פותחין דליכא למיחש: **הכא אמאי** פותחין. והא איכא למיחש דכיון דידע דפותחין לו בכבוד אביו ואמו אף הוא יפתח לעצמו ולא ילך אצל חכם: כיון דכל נדרי לא סגיא להו בלא חכם. שהרי בשאר נדרים אין פותחין בהם בכבוד אביו ואמו ומתוך שאינו יודע למצוא בהן פתח צריך הוא שילך אצל חכם ה"נ פותחין שמתוך שהורגל לילך אצל חכם, אף בנדרים הללו ילך אצלו: **מתני'** ועוד אמר ר' אליעזר פותחין בנולד. אע"ג דאפסקוה רבנן למלתיה דר"א ליכא למידק מאי ועוד אע"ג דדייק הש"ס הכי בפרק עושין פסין (עירובין דף כג.) דשאני הכא דהוי להתירא וכחא דהתירא עדיף טובא ומשום הכי אף על גב דאפסקוה רבנן למלתיה קתני ועוד: **וחכמים אוסרים.** משום דפתח דשכיח הוא דמשוי ליה לנדר נדר טעות אבל נולד לא: **ונעשה סופר.** וצריך לו תמיד או שהיה משיא את בנו ורגילין לאכול בסעודת הנשואין: **רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין.** משום דנקט בבי טובא הדר ותנא דבכולהו ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין: **גמ' מאי טעמא דרבי אליעזר.** דאילו רבנן מסתבר טעמייהו כדכתיבנא במתני': **כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך.** אף על גב דיתרו השביע למשה כדכתיב ויואל משה לשבת את האיש ויתן לו את צפורה אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע אלא מתוך שהיה ירא מדתן ואבירם ולפיכך פתח לו הקב"ה כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: **ורבנן מאי טעמייהו.** מאי עבדי בהאי קרא: קסברי הנהו מי מתו. בתמיה: **כל מקום שנא' נצים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם.** נצים שני אנשים עברים נצים (שמות ב) נצבים כדכתיב (שם ה) ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם ולא ידעינן מאן נינהו אלמא אותן אנשים שהיו נצים שהלשינו למשה דתן ואבירם היו והם עדיין היו בעדת קרח ושמע מינה דלא מתו: **אלא** אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. והכי מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: **ארבעה** חשובים כמת. כבר פרשתי בפ"ק (דף ז: ד"ה שנא') מנלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: **ירושלמי** ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מצויה ותהות לאו נולד הוא אלא התהות מצויה:

תניא

תורה אור

ורבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם, תנן ומודין חכמים לרבי אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחים לו בכבוד אביו ואמו בשלמא לאביי דאמר "אם כן אין נדרים ניתרין" (א) הכא כיון דאיחצף ליה, הא איחצף ליה. אלא לרבא דאמר "אם כן אין נדרים נשאלין לחכם" הכא אמאי פותחין? אמרי כיון דכל נדרי לא סגיא להון דלאו חכם, הכא נמי פותחין: ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנולד כו': מ"ט דרבי אליעזר? אמר רב חסדא דאמר קרא "כי מתו כל האנשים" והא מיתה דנולד הוא מכאן שפותחין בנולד ורבנן מאי טעמייהו? קסברי הנהו מי מייתי והא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר "נצים, ונצבים" אינן אלא דתן ואבירם, אלא אמר ר"ל שירדו מנכסיהן. אריב"ל כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת שנאמר "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי", ותניא "ארבעה חשובין כמת עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים: עני, דכתיב "כי מתו כל האנשים" מצורע דכתיב "אל נא תהי כמת" וסומא דכתיב "במחשכים הושיבני כמתי עולם" ומי שאין לו בנים דכתיב "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי"

תניא

רש"י

אין נדרים נשאלין לחכם. שאומר בלבו מה לי לילך אצל חכם, לא צריכנא, דודאי מותר הוא דכל כך הנאהו ומתירו הוא בעצמו והתורה אמרה "לא יחל דברו" הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו: **בשלמא לאביי דאמר.** היינו טעמא דרבנן משום דאין ניתרים יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר: **דכיון דאיחלף.** כולי האי מעיקרא דאדריה לאביו ולאמו מנכסיו הא איחלף ליה ועומד בחולפו כדמעיקרא ואי (ב) מתחרט ודאי חרטה ופיו ולבו שוין והכי מתירין לו בכך: **אלא לרבא דאמר היינו טעמא משום דאין נדרים נשאלין לחכם.** הכא נמי בנדרים שבינו לבין אביו ואמו אמאי מודו רבנן הא נמי לא אתו לשיולי לחכם ומתיר הוא בעצמו בכבוד אביו ואמו: **אמרי כיון דשאר נדרים לא סגי.** בלא שאלה לחכם משום דאין פותחין בכבוד אביו ואמו שלא יתיר (ג) בעצמו הכא בנדר שבינו לבין אביו ואמו מודו רבנן דפותחין דבשביל האי נדר גרידא דפתחו בכבוד אביו ואמו לא אתי למימר: "אין נדרים נשאלין לחכם" כיון דכולהו נדרים בעלמא נשאלין לחכם: **כי מתו כל האנשים.** לפי שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותן האנשים המבקשים את נפשו כדמפרש לקמן "ויואל משה" ופתח לו המקום בכך "לך שוב מצרים" ומותר לך כדין שבשביל אותן שנדרת כבר מתים הן: **ורבנן.** דלא סברי ליה דפותחין בנולד אמרי לך ההוא לאו נולד הוא (ד) דהא קמ"ל רחמנא כי מתו מי מתו אלא ירדו מנכסיהם והיינו "כי מתו" דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באותה שעה קודם שנדרת ולא הוי נולד אהכי אסתרי בההיא חרטה אבל בנולד לאו היינו חרטה להתיר בה את הנדר: **והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו'.** כולא הירולא דרבנן היא: (ה) (ואינו) **אלא דתן ואבירם.** ולא מתו עד מעשה קרח אלא האי "כי מתו" שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר, דלאו נולד הוא: (והיו כמתים): **במחשכים הושיבני כמתי עולם.** כשאדם נתון במחשך ואינו רואה, חשוב כמת:

אין

לשוב למצרים ופתח לו הקב"ה פתח שאם היה יודע שמתו שונאיו לא היה נודר ואע"פ מכל מקום עיקר הנדר היה משום דבלאו הכי לא היה רשאי לשוב למצרים מפני שונאיו: קסברי הנהו מי מתו: כל מקום שנאמר נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם. שכן מצינו בהם (במדבר טז) ויצאו נצבים וכתיב (שם כז) "יצאו נצבים" ולכך שני אנשים עברים נצים היו דתן ואבירם וכן (שמות ה) ויפגעו

אותם שהיו נצבים פגעו במשה ואהרן וכל מקום לאו דוקא דאינו כתוב במקום אחר דאי משום דכתיב ודתן ואבירם יצאו נצבים הכי הוה מפרש בהדיא ולא איצטריך ליה: **אלא** שירדו מנכסיהם. ובנולד כי האי דעוני מודו רבנן: **ארבעה** חשובים כמתים. ונפקא מיניה לתבעי עלייהו רחמי:

דתנן

את משה ואהרן נצבים כלומר הנצבים פגעו במשה ואהרן והם היו דתן ואבירם אלמא לא מתו: אלא כדאמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. וכיון דעניים הם לא היו יכולין להזיק שאין דבריהם נשמעין וכעניים לאו נולד הוא דשכיח: עני ומצורע ומי שאין לו בנים. דהנהו לא הוו מצורעים ... היו יכולין לחזור למשה ... היו מסולקין מן המחנה וסומין לא היו דכתיב (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר ובנים היו להם דכתיב הם ובניהם [צ"ע ... פרשת קרח פסוק כ"ז] אלא על כרחך עניים היו:

תוספות

אין נדרים נשאלין לחכם. אם פותחין בכבוד המקום בלא חרטה אחרת כל אחד ואחד יתיר נדרו בפ"ע ואתי לזלזולי: **כיון דאיחלף איחלף.** וליכא למיחש פן יהיה בלבו לקיים הנדר בכל ענין דכיון דאיחלף כולי האי לא יתחייב לומר שנדר בכל ענין כו': **אלא** לרבא דאמר אין נדרים נשאלין לחכם. לפי שאין החכם מוצא חרטה אלא תנוף הנדר הכא אמאי פותחין שהרי חרטה אחת איכא ... ויש לחוש דבכל נדרים לא ישאל לחכם: **כיון דבכל** נדרים לא סגי בלא חכם. דלא אמרו רבנן לפתוח בכבוד אביו ואמו כ"א בזה לא יעשה וילך אצל חכם: **ועוד** אמר רבי אליעזר. קולא אחרת בנדרים והכא לא פריכן כיון דאפסקו רבנן אמאי תנא ועוד כדפריך בפרק עושין פסין (דף כג.) דכיון קולא היא אית ליה שפיר למתני' ועוד דלא פריך הכי אלא גבי חומרא (אלא) לפי שאין מדוע להתיר: **פותחין** בנולד וחכמים אוסרין. פי' דבשביל הנולד אין נעשה הנדר נדר טעות ... דמ"י חרטה ... : **מאי טעמא** דרבי אליעזר. דמסברא יש לנו לומר דאין פותחין בנולד: **כי** מתו כל האנשים. משה נדר שישב במדין ... לשוב למצרים מפני דתן ואבירם ופתח לו הקב"ה שמתו ומיתה הוי נולד: **ורבנן.** פי' היכי סברי מתו במתים כל מקום שנאמר נצים כדכתיב שני אנשים נצים נצבים כדכתיב ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים ה"פ

פי' הרא"ש

בשלמא לאביי דאמר א"כ אין נדרים ניתרין יפה. והיינו נמי טעמא דחכמים דבכבוד אביו ואמו: הכי נמי כיון דאיחלפיה איחלפיה. כיון שמתחלה העיז פניו להדיר אביו ואמו ג"כ בשעת התרה נמי אם אין לו חרטה גמורה איחלפיה פניו ויאמר שלא היה מניח בשביל כבודם: הכא אמאי פותחין. הכי נמי איכא למיחש שיפתח לעצמו ומשני כיון דשאר נדרים אין פותחין בכבוד אביו ואמו לא אתי למטעי כי אין חלוק בנדרים וכמו שנדר אחר צריך לבא לפני חכם גם בזה ילך לפני חכם: מ"ט דר' אליעזר. דמסתבר דרבנן ... דפתיחת נולד לא הוי חרטה מעיקרא: כי מתו כל האנשים. משה נדר לשבת במדין ...

הגהות הב"ח (א) גמ' ניתרין יפה הכא כיון: (ב) רש"י ד"ה דכיון דאיחלף וכו' ואי אמר דמתחרט ודאי נתחרט בלבו ופיו ולבו שוין: (ג) ד"ה אמרי וכו' שלא יתיר בעצמו: (ד) ד"ה ורבנן וכו' דהא קמ"ל וכו' אלא שירדו מנכסיהון וכו' והכי קאמר וכו' והכי אפשרי: (ה) ד"ה אינו אלא דתן וכו' בשעת הנדר וכו' כמתים דלאו נולד הוא הס"ד: